

Приморске Новине

ЛИСТ ССРН ОПШТИНЕ БУДВА

ИЗЛАЗИ ПЕТНАЕСТОДНЕВНО

ГОДИНА VI ❖ БРОЈ 130. ❖ 25. ЈУЛ 1978.

ЦИЈЕНА 2 ДИНАРА

НА ДАН УСТАНКА НАРОДА ЦРНЕ ГОРЕ

У присуству великог броја грађана и представника друштвено-политичког живота наше општине, у част Дана устанка црногорског народа, пуштена је у рад нова пошта у Будви. На свечаности су говорили МИЛУТИН ЈОВИЋЕВИЋ, директор Дирекције ПТТ за Црну Гору, и Стево Божовић, руководилац ООУР ПТТ Будва.

Пуштање у саобраћај нове поште у Будви с новом телефонском централом, капацитета шест пута већим од оне која је до сада служила, представља значајан моменат у животу свих ПТТ радника Црне Горе, а посебно колектива ООУР ПТТ саобраћаја Будва. Не претјерујемо ако кажемо да изградња овог комплексног објекта, који је у цјелини коштао близу четири милијарде старих динара, представља највећи захват који је на подручју будванске ривијере направљен до сада на плану развоја овог вида саобраћаја.

ПТТ радници Црне Горе поставили су веома крупне задатке у овом средњорочном плану који, и по обиму и по сложености, да леко превазилазе оквири предвиђене за период од пет година. Ако кажемо да у том року треба изградити или доградити, односно адаптирати скоро све ПТТ зграде у нашој Републици, завршити, пустити у рад и проширити кључне комуникационо-преносне капацитете, а капацитете локалних централа повећати за око три и по пута, онда постаје јасно да су то захвати који знатно превазилазе све што је на том плану до сада урађено. То, такође, говори да није у питању обичан развојни програм ПТТ, већ много више од тога — програм генералне реконструкције ПТТ саобраћаја у нашој Републици.

На почетку овог периода били смо, по нивоу развијености, само нешто изнад половине југословенског просјека, док се за

БУДВА УКЉУЧЕНА У МЕЂУНАРОДНИ АУТОМАТСКИ ТЕЛЕФОНСКИ САОБРАЋАЈ

1980. годину предвиђа да достигнемо просјек наше

НА ДНЕВНОМ РЕДУ ПРОГРАМ РАДА

Предсједник Општинске конференције Савеза комуниста Будва заказао је сједницу Конференције за 24. јула. На сједници је, поред осталог, разматрана актуелна проблематика на коју указују предлози, представке и жалбе чланова СК, радни људи и грађани, затим спровођење закључака Општинске конференције СК у вези неких појава и стања друштвено-политичких односа у нашој општини као и усвајање програма рада Општинске конференције СК, Комитета и осталих органа и тијела до краја 1978. године.

ше него што смо их имали на почетку овог планског периода. У раду је — у митаци — око 8.000, а припрема се захват од 20.000 прикључака.

Прва аутоматска телефонска централа у Будви монтирана је 1963. године са 60 бројева и могућношћу проширења до 180 бројева. Године 1969. замијењена је централом од 300 која је проширена на 500 бројева. Нова која је пуштена у пробни рад има 3.000 прикључака са могућношћу проширења до 10.000. Уз то, ради се о новом систему далеко већих саобраћајних могућности. Њеним пуштањем Будва се истог часа укључује у међународни аутоматски телефонски саобраћај.

За капацитет централе који је сада у раду, тј. за

жба једна од битних компоненти и претпоставки.

Није сувишно истаћи да слиједи проширење капацитета у Петровцу са 120 на 500 прикључака и могућношћу проширења до 1.000, односно 1.500 бројева. Такође предстоји изградња нове поште са централом (у почетку мањег капацитета) за подручје Милочер — Свети Стефан која тре-

ба да одговара тамошњем амбијенту.

Прије непуних 20 мјесеци овдје је била мочвара. Грађевинско предузеће „РАД“ из Пријепоља дало је, са кооперантима, за релативно кратко вријеме, солидан објекат. Творница „Никола Тесла“ из Загреба, произвођач, монтирала је телефонску централу четири мјесеца прије рока.

ПОДУХВАТ ГОДИНЕ

Ускоро ће се пустити у рад систем канализационе мреже у Будви и Бечићима. Стручњаци за постављање цијеви на морско дно већ су приступили овом деликатном и уједно завршном послу на изградњи канализације.

Од рта Завала дужина цијеви под водом износиће два и по километра и завршаваће се иза острва Св. Николе на његовој источној страни. Интересантно је истаћи да су за постављање цијеви на морско дно морали да се ископају шанчеви у које су цијеви положене а преко њих су постављени бетонски полупрстенови који ће осигурати цијеви од кретања мора.

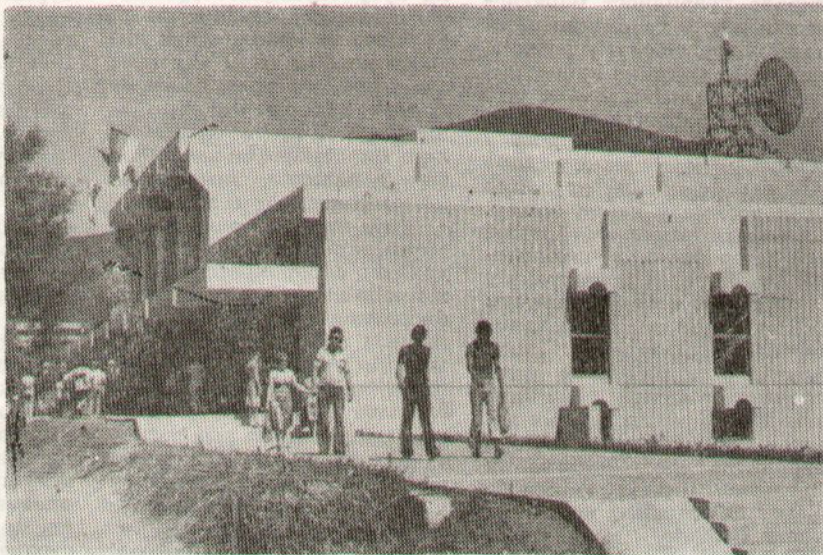
Кад овај посао буде завршен, канализациона мрежа ће моћи да се стави у погон, а што то значи за Будву и Бечиће није по-

ребно посебно истицати. Овим се створила могућност да се сачува чистота и бистрина морске воде дуж пјешчаних жала Словенске и Бечићке плаже, као и да се море сачува од загађивања.

Ускоро ће се приступити постављању цијеви за канализацију у Петровцу и Светом Стефану. Копнени дио канализације за ова два мјеста градиће се накондно, а сада се искористила прилика да се обави овај дио сложеног посла.

Треба нагласити да је изградња канализације у нашој општини подухват деценије. Средства су обезбјеђивана уз максималне напоре организација удруженог рада, радних људи и грађана и све је то разлог да се овај објекат може назвати заједничким дјелом свих нас.

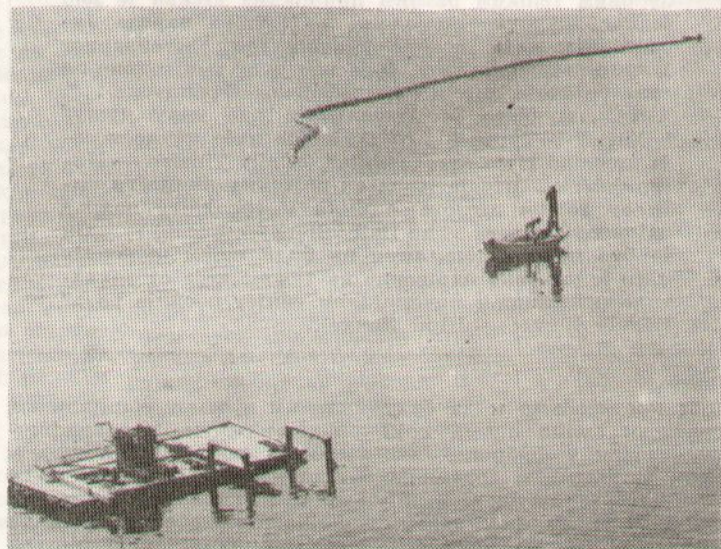
Д. Н.



Нова пошта у Будви

земље. А како је за нама тачно половина планског периода, можемо констативати да се овај програм у главном успјешно остварује, и то у свим основним поставкама. Већ су пуштени у рад нови преносни магистрални капацитети, неупоредиво већих могућности од претходних, и нова транзитна централа полueleктронског типа, чије се проширење већ припрема. Пуштањем ове централе завршава се и пушта у рад око 20.000 прикључака локалних капацитета или ви

садашњи број претплатника постоји довољан број спојних путева, односно већ са транзитном централом у Титовграду. Према томе, стање које смо имали у телефонском саобраћају, а које је било врло критично, битно се мијења: не само да се стварају услови за квалитетан саобраћај у садашњој фази, већ овај објекат представља солидну основу за даљи развој ПТТ саобраћаја у складу с потребама грађана и развојем привреде, а посебно туризма, чија је ПТТ слу-



Постављање цијеви на морско дно

Први корак на путу одумирања државе

УВОЂЕЊЕ САМОУПРАВЉАЊА логичан је наставак социјалистичке изградње наше земље и револуционарног кретања напријед. То потврђује чињеница да су се радни људи показали способни да управљају привред-

них колектива као „најзначајнији историјски чин последице доношења Закона о национализацији средстава за производњу“, друг Тито је нагласио да ће Југославија, руководећи се марксистичком науком, корачати вла-

земље да те принципе даље разрађује — да се према њима не односи догматски, већ стваралачки, а то значи према конкретним условима и приликама. Тај задатак могу обављати само они кадрови који су израсли из њедара народа одређене земље, који познају њену историју, обичаје, слабости и позитивне стране, који су у стању да на лицу мјеста будно прате све појаве, а у исто вријеме, схватају њен дух. Нема, према томе, не само рецепата и готових шаблона него ни једностраности ни у науци оснивача марксизма осим да је она „само руководство за акцију“, а не збир једном за свагда датих истина. Сигурни путокази за кретање напријед су, дакле, марксистичка наука, искуства из сопствене и критички однос према пракси других земаља. Имајући то у виду, друг Тито је навео два врло карактеристична примјера из праксе наше партије: први — из времена када је она директиве за рад добијала споља и када је савлађивала огромне проблеме без чврсте везе с најширом базом и — други — када је вршила припреме за оружану борбу, дјелујући на основе власти, врло темељите процјене целокупне ситуације у земљи и у свијету. У првом случају имали смо од директива штету, а у другом смо постигли изванредне резултате у припремама за устанак и у току читаве револуционарне борбе.

Визионар и градитељ социјалистичког самоуправљања, друг Тито је стално указивао да наш пут у социјализам не представља ништа ново што би требало теоријски образлагати, што би негирало правилност марксистичке науке на садашњој етапи друштвеног развоја, већ да је суштина нашег пута у социјализам у томе што ми „марксистичку науку на данашњој етапи примјењујемо у пракси у најтешњем складу са специфичним условима који постоје у нашој земљи. За нас та наука није догма, већ је средство за руковођење, средство за оријентацију у свакој конкретној ситуацији, па макар она била замршена“. Анализирајући конкретне разлике између југословенског пута у социјализам и пута неких других земаља, друг Тито се посебно осврће на улогу државе у прелазном периоду и питање њеног одумирања, затим на улогу партије и њен однос према држави, најзад на питање својине у социјализму — друштвене или државне.

УПОРНО СЕ БОРИТИ ПРОТИВ ТУЂИХ СХВАТАЊА И УТИЦАЈА

У тумачењу марксистичке садржине наших рјешења ових питања друг Тито се не позива само на марксистичку теорију, већ, у првом реду, на нашу праксу и даље кретање те праксе кроз поддршку — насупрот подржавању — средства за производњу њиховом предајом на управљање радницима. Он своје ставове поткрепљује, наводећи Лењина који о овом питању каже: „Али, не треба заборавити да је пролетаријату нужна само одумирајућа држава“. Код нас је то одумирање државе практично већ отпочело кроз децентрализацију државне у-



Жорж Скригин: „Мој први портрет друга Тита“

праве, нарочито привреде. „Већ сама децентрализација“ — констатује Тито — „не само привреде, него и политичког, културног и другог живота носи у себи не само дубоко демократски карактер, већ и клице одумирања и централизма и државе уопште, као машине за присиљавање“. Тито се не ограничава само на стварности која је почела, већ визионарски поставља ствари, доводећи тог тренутка самоуправну пројекцију друштва готово до данашњег цјеловитог система управљања друштвом у целини. Титова визија друштва у том моменту — подсјетимо се да је то било прије пуних 28 година — није дозвољавала никакву размишљања о некаквом паралелизму власти, још мање о јачању моћи државне управе у тој власти, већ он искључиво истиче да је самоуправљање у привреди само први корак на путу одумирања државе. Он истиче да социјалистичко друштво не смије имати државу која ће бити над њим све дотле док се не постигну потребни степен индустријализације и друге околности које би самоуправљање од стране радника претвориле из могућности у стварност.

Друг Тито критикује срастање партије у пролетерској држави с бирократским државним апаратом и индентификовање с њим, јер тада партија губи сваку везу с базом. Подсјећајући на Лењиново учење о партији, он наглашава њену улогу у изградњи социјализма као васпитача, идејног вођу и усмјериоца, насупрот дјеловању као дијела машине за присиљавање.

На суштинско питање: „Зашто трудбеници улазе по степени у управљање привредом, а не одједанпут?“, друг Тито одговара да се на њега — не може одговорити, и то из више разлога. Од великог значаја је како ће радници напредовати у културном развоју, јер ће од тога зависити и њихова способност да управљају фабрикама, рудницама, транспортом и другим дјелатностима. Способност управљања зависи и од темпа развоја производних снага. С обзиром да у нашој земљи није била развијена индустрија и да се велики дио радничке класе регрутује из редова сељака, у васпитавању тако разноврсне структуре могући су туђи утицаји и схватања, против којих се треба стрпљиво и упорно борити. Друг је процес преовладавања заосталости и старих схватања, али ту че-

кања нема и не смије га бити, поготову што ће у непрекидном процесу рада и управљања сви радници стицати потребна искуства, упознати се с тим куда и на шта све иде њихов вишак рада.

ДЕКРЕТИМА СЕ НЕ МОЖЕ ВОДИТИ БОРБА ПРОТИВ БИРОКРАТИЗМА

Врло важан задатак у свим колективима је да се не дозволи гомилање непродуктивне радне снаге која би негативно утицала на повећање трошкова производње, што би имало за посљедицу смањење дохотка цјелокупног колектива и сваког појединца у њему. Истичући да ће предавање фабрика на управљање радницима онемогућити да се утјеглијезди у нашој привреди тешка заразна болест — бирократизам, друг Тито упозорава да се она веома лако и брзо шири и преноси из буржоаског друштва у прелазни период (социјализам), те да спутава и омета брз и свестран развој друштва. С обзиром да се бирократизам најповољније развија у заосталој културној и техничкој средини, као и да је једино и најефикасније средство против бирократизма „ако својој установи буде учествовало у управљању“, против бирократије не може се борити само декретима, већ је потребно да се против ње бори сваки човјек у свакодневној пракси.

Иницирајући процес непосредног радничког самоуправљања, друг Тито је истакао да Основни закон о управљању државним привредним предузећима и вишим привредним удружењима од стране радних колектива представља историјски датум радничке класе, епохалан догађај за све народе и народности социјалистичке Југославије. Тај закон представља један од најдемократскијих аката који су до тада до нијети и, по својој садржини одражава нашу социјалистичку стварност.

Као што је то чинио у току народне револуције и у првим годинама обнове и изградње, као што ће то чинити и убудуће, друг Тито је и у том историјском тренутку, предајући фабрике и предузећа на управљање радницима, у саму жижу збиљања ставио радничку класу и радног човјека, истичући да све што се у нашој земљи гради има за циљ стварање што бољих услова за трудбенике града и села који су господари своје данашњице и своје срећније будућности.

КАЗАЛИ СУ О ДРУГУ ТИТУ

Личност нашег доба

„... Тито је на челу југословенских народа“ — цитирамо уругвајски „Асисион“ — „одбрањивши границе земље, нападнуте са свих страна, изградио социјализам у средини гдје је било безброј економских проблема, ослободио се стаљинизма уз помоћ директне демократије радничких савјета, односно самоуправљачког социјализма... Заслуга ове велике личности XX вијека је у томе што је ујединио југословенске народе и дао им самоуправни социјализам...“

У норвешком листу „Aftenposten“ читамо, између осталог: „Као мало који државник, који је непрекидно водио своју земљу све вријеме последице другог свјетског рата, председник Југославије, Јосип Броз Тито има изузетно мјесто у историји... Символ јединства различитих нација и националности које живе у овој балканској држави, он је, такође, гаранција отпора евентуалној опасности са стране...“

„... Тито је“ — наводимо ријечи из енглеског листа „Financial Times“ — „персонафикација југословенског пута у изградњу социјализма...“

Главномкомандујући устанка у Бугарској, Добри Терпешев изјавио је у новембру мјесecu 1944. године: „Маршал Тито, тај балкански великан, тај балкански орао који је започео борбу под најтежим условима, који је створио тако велику војску и који је добио тако велику борбу, служио је увијек као примјер бугарским борцима...“

„... Захваљујући томе што је знао да усклади токове историје своје земље“ — пише перуански „La Cronica“ — „Тито је успио да постане једна од најистакнутијих личности наше епохе...“

Амерички лист „The Christian science Monitor“ пише: „Тито је јединство, а поготово равноправност свих народа учинио главном паролем Партије. Он је ту паролу исписао на ратној застави покрета отпора...“

„... Тито ће остати — наводимо ријечи из египатског листа „Al-Ahram“ — „један од најизразитијих симбола ове епохе: епохе националне револуције, епохе социјалне револуције, епохе научне револуције, епохе сталног неспокојства и бриге за мир... Тито је показао да се и мали народ, који је мијерен у своју слободу, може својом ријешеношћу и чврстином супротставити најсуровијој и најјачој сили...“

У туниском листу „Al-Amal“ читамо: „Тито је сигурно најистакнутија личност у савременој историји југословенских народа. То је личност која је дубоко утицала на социјални и политички живот земље и на њене унутрашње и међународне односе...“

„... На међународном политичком плану“ — цитирамо „APS“ из Сенегала — „Тито је један од најеминентнијих шампиона мира и активне коезистенције, права на самоопредјељење и равноправност народа...“

Индијски лист „The Century“ истиче: „... Тито свијет поздравља као великог државника данашњице, као човјека у коме су оличене тежње савременог свијета...“

„... Француски народ“ — ријечи су које је генерал Де Гол изговорио 17. маја 1944. године — „у овим тешким ратним приликама стекао је још једног искреног пријатеља — храбре народе Југославије, који се под руководством легендарног јунака, маршала Тита, боре већ пуне три године не само за своје, већ и за ослобођење Француске...“

„... Тито је Југославији дао нову душу“ („Baris“ — Турска) ... „Он више није личност која припада само Југославији“ („Daily Times“ — Нигерија) ... „Тито је једна од ријетких личности чији су рад и дјеловање били у средишту пажње свјетске јавности“ („The Daily Star“ — Либан) ... „Он је био први Европљанин на било којем положају који је искрено одговорио на тежње које су захватиле некадашњи колонијални свијет последице рата“ („Daily News“ — Шри Ланка).

ним предузећима и да буду учитељи свима онима који су стизали у фабрике као нови припадници радничке класе. Образлажући Основни закон о управљању државним привредним предузећима и вишим привредним удружењима од стране рад-

ститим путем у социјализам, водећи рачуна о специфичним условима који постоје у нашој земљи. Он је истакао да се код Маркса, Енгелса и Лењина налазе одговори на сва принципијелна питања изградње социјализма, али да је ствар сваке поједине

Титов фонд - значајна организација радничке класе

ОД 1974. ГОДИНЕ када је од стране рудара Мајданпека потекла идеја о стипендирању истакнутих и талентованих младих радника и радничке дјеце, Титов фонд се афирмисао као врло значајна организација радничке класе, радних људи и грађана наше земље.

Формирање Титовог фонда дошло је у вријеме када је наше друштво улагало значајне напоре на изграђивању самоуправних социјалистичких односа у развоју производних снага, али и када су националистичке, либералистичке и друге антисамоуправне снаге настојале да коче токове нашег развоја. Идеја о оснивању Титовог фонда била је израз спремности радничке класе Југославије на плану солидарности и подршке дјелу друга Тита и свих прогресивних снага у нашој земљи.

Само за нешто више од три и по године активног рада Титов фонд се афирмисао као врло значајан класно социјални организам радника и радних људи наше земље. Преко њега су дошле до пуног изражаја двије основне димензије солидарности: прва, што радни људи на принципима добровољности одвајају дио дохотка својих ООУР-а и свог личног дохотка као члански улог у Титов фонд и, друго, што све републике и покрајине из укупних средстава Титовог фонда издвајају 10% средстава за Титов фонд Југославије. Сва ова средства, на бази критеријума разрађених у друштвеном договору, додјељују се економски недовољно развијеним републикама и САП Косово. У овом периоду Титов фонд у Црној Гори је из средстава солидарности добио 889.690 динара.

Титов фонд има 529.083 чланова — радних и друштвено-политичких организација, као и појединаца. Из Фонда је додјељено 10.459 стипендија, од којих око 3400 младим радницима, а 6600 дјеци радника.

У Титов фонд Црне Горе учлањено је 754 ООУР, мјесних и самоуправних интересних заједница, органа друштвено-политичких организација и других самоуправних организација и 117.477 појединаца, чији годишњи улог износи 4.126.744 динара. Фонд тренутно стипендира 601 лице — 61 младог радника из произвођачке и 540 ђака — дјеце радника.

Стипендисти Титовог фонда су најбољи ученици и студенти. Многи завршавају разреде и године школовања прије рока. Нема стипендисте који није учествовао на радним акцијама, а у школама и на факултетима они су истакнути друштвено-политички радници. Бирани су за проректоре и продекане, предсједнике организација Савеза социјалистичке омладине и секретаре основних организација Савеза комуниста. Својим примјерним радом и друштвеном активношћу, стипендисти Титовог фонда доприносе унапређењу друштвеног угледа Фонда и оправдавају указано повјерење.

Наша општина постигла је изванредне резултате по броју чланова и улога у Титов фонд и налази се међу првима у Републици. Скоро све радне организације, самоуправне интересне заједнице и друштвено-политичке заједнице чланице су Титовог фонда. Укупан годишњи приход Фонда износи 34.400.000 динара. Међутим, има појединаца који још нијесу уплатили средства која су уписали, тако да наша општина дугује Титовом фонду 253.850 старих динара због чега долази до нередовне исплате стипендија ђацима и студентима.

Повећавањем улога и чланства у Титов фонд, редовним уплаћивањем средстава, колективним и доживотним учлањивањем појединаца, радних, мјесних, интересних заједница и друштвено-политичких организација појачаће се материјална база Титовог фонда и у пуној мјери одразити спремност радничке класе наше земље да улаже све своје снаге у изграђивање социјалистичког друштва.

Владо Дапчевић

СА ТРИБИНЕ XI КОНГРЕСА СКЈ

За повољније услове привређивања

Љубо Лијешевић, директор хотела „Интернационал“, учествовао је у раду XI конгреса Савеза комуниста Југославије као делегат партијске организације Општине Будва. Његову дискусију на том највећем и најзначајнијем скупу комуниста објављујемо у овом броју.

НАША РАДНА ОРГАНИЗАЦИЈА ХТП „Монтенегро-турист“, носилац је туристичког развоја Црне Горе. Покрива подручје Котора, Тивта, Будве, Бара, Улциња, Цетиња, Мојковца, Плава, Плујина и Пљеваља. Има 13.000 кревета у приватном смјештају. Остварује 75% свога прихода пословима с иностранством, што износи око 40 милиона долара годишње. Даљи планови развоја усмјерени су у два правца: на изградњу у току средњорочног плана, до 1980. године, нових 2.500 хотелских кревета и одговарајућег броја комплементарних објеката, као и на удруживање рада и сарадње са осталим организацијама удруженог рада у Црној Гори и ван ње.

Улога у развоју неразвијених подручја

Друштвено-економски односи унутар радне организације засновани су на нормама Устава и Закона о удруженом раду, односно сходно доходовним интересима радних људи. Удружене функције на нивоу радне организације (продаја, снабдијевање, развој, финансијско пословање и др.) организоване су или као посебни ООУР-и од општег интереса за рад осталих ООУР-а, или као сервисни сектори у којима радни људи остварују своја права по основу ефекта рада и напора утрошених на извршавање задатака од интереса за рад основних организација угоститељско-туристичког карактера.

Желим да се задржим на два питања. Прво је: значај наше гране за развој друштва и проблеме на плану остваривања задатака које нам је друштво као цјелина поставило кроз планске пропорције развоја земље, а друго: економски положај туризма као привредне гране у укупној економији Југославије.

Туризам као привредна грана значајно утиче на платно-билансне односе наше земље — о томе сигурно не треба расправљати. Као радно интензивна грана, врло је интересантан за друштво са становишта прихватања дијела биолошког прилива слободне радне снаге. Ми смо се више пута договарали да се развојни концепт Југославије до 1980. године и даље програмира тако да би, поред осталог, одговорио захтјеви обезбјеђења нових радних мјеста. Ово утолико прије када се има у виду да је туризам јефтин у улагањима по радном мјесту. Исто тако, оцјењујемо да је туристичка привреда највитаљнија да прихвати евентуални повратак наше радне снаге из иностранства, јер се може валоризовати познавање језика, улагање уштеђевина у објекте исхране и смјештаја, као и у пратеће објекте туристичке потрошње.

Једна од наших ријетких привредних грана, која се врло успешно носи са својим конкурентима на свјетском тржишту, туризам је особито значајан за развој неразви-

јених подручја. Дакле, тамо гдје је и шири интерес нашег друштва. Он је готово само у неколико година успијевао да неразвијена подручја претвори у развијена или средње развијена. Да подсетим каква је некад била Истра, Далмација, Црногорско приморје, забитне планинске зоне, бање и језера, а какви су данас, када је економска функција туризма дошла до изражаја.

Шта показују рачуни рентабилитета

Преко туризма свијет најбрже и најшире сазнаје о Југославији, и то не само као о лијепој туристичкој земљи, већ као о земљи која има оригиналан и индивидуалан пут у социјализам, о њеној самоуправној демократији и неангажованој спољној политици, што је за све нас национални интерес.

Ако је вриједност ове привредне гране присутна са аспекта ширих интереса друштва, онда је друштвено-економски оправдано да се туризму обезбједе повољнији економски услови привређивања за његов интензивнији развој. Садашњи проблеми, када се ради о остваривању планских програма развоја ове привредне гране, код нас у Црној Гори присутни су у више области. Највећи су у инвестиционој политици, код извора финансирања. Наши рачуни рентабилитета показују да се у кредитној политици за изградњу смјештајних капацитета могу поднијети кредити с роком отплате од најмање 18 година и максималном каматом од 6—8 одсто, а нама извори финансирања нуде кредите за проширену репродукцију средстава, углавном, на 7,5 година и са каматом од 10 одсто. Ако желимо да градим, али не само скупе објекте, морамо изнаћи начин за одговарајуће услове рентабилног пословања.

Туристичка привреда није, такође, у стању да сама рјешава сва комунална питања, нарочито у малим насељима, гдје се у задње вријеме туризам највише и развија. Водоводи, канализације, ПТТ системи, прилазни путеви и сл. требало би да буду брига, поред туристичке привреде, и шире друштва не заједнице.

Договарање с другим привредним гранама

Интерна економија у удруженом раду не може све ово да пребори, особито кад се зна да цијене доносимо годину дана унапријед, када их можемо повећати приближно стопи инфлације, односно приближно годишњем повећању надница у емитивним земљама туризма, када је код нас скок цијена потрошних роба непропорционалан, када нема пробног погона (увођење новог објекта на тржиште), када обавезе расту и када све то негативно утиче на доходак основних организација удруженог рада. То има за последицу флукуацију стручне рад-

не снаге. Постојећи објекти све више старе, нема неопходних интервенција на њима, а то повлачи губљење категорије и, наравно, клијена та већ навикнутих на те објекте. Пословни партнери, купци угоститељских производа, своје развојне концепте не базирају на дугорочној сарадњи с нама. И, што је најважније, као привредна грана не обављамо задатке друштва које смо преузели или треба да преузмемо у укупном развојном концепту наше земље.

Туризам је привредна грана која има највећи нето девизни ефекат. Његовим интензивним радом и бржим развојем, позитивне последице уз присутне у платном билансу, пољопривреди, грађевинарству и индустрији опреме — једном ријечју у свим вредним дјелатностима наше земље, јер, према неким рачунима, на сваких сто девизних динара промета, у туристичкој привреди се заради још 70 динара у саобраћају, трговини и осталим дјелатностима. Имајући то у виду, ми смо се почели договарати с другим привредним гранама, сходно начелима Закона о удруженом раду, на плану везивања производње за туристичку потрошњу, на плану заједничких интереса, од развојних капацитета до учешћа у расподјели заједничког прихода. Обавеза је свих радних људи, на челу са Савезом комуниста у свим организацијама удруженог рада, да својом политичком акцијом и идејним дјеловањем потпомогну брже и боље рјешавање ових питања. У том погледу наша радна организација, као и друге у Црној Гори, потпуно је отворена и спремна да са заинтересованим организацијама удруженог рада из других крајева наше земље потпише самоуправне споразуме о дугогодишњој економској повезаности.

ИМЕНОВАН НОВИ ИЗДАВАЧКИ САВЈЕТ „ПРИМОРСКИХ НОВИНА“

На сједници Извршног одбора ОП Социјалистичког савеза радног народа Будве, која је одржана 21. јула, именован је нови Издавачки савјет „Приморских новина“ Члани новог Савјета су: Павле Вујовић, Милан Новић, Мишко Вукделић, Боро Ђедовић, Војо Франиљевић, Ратко Митровић, Миле Кузмановић, Војо Куљача, Лидија Срзентић и Вања Јовановић.

За главног и одговорног уредника листа именован је Милован Пејаковић.

Богата туристичка жетва

ТУРИСТИЧКА СЕЗОНА, бар што се тиче посјетилаца, скоро да је достигла „најужаренију тачку“. Иако се не могу добити прецизни подаци, пошто се они, такорећи, сваког тренутка мијењају, сматра се да на нашој ривијери борави већ кордан број гостију. Могли су се запазити спавачи на клупама, у парковима, и у паркираним аутомобилима. И поред упозорења да се у Будву не креће уколико смјештај није унапријед резервисан, испред туристичких бироа и у парковима могле су се у свако доба дана видјети групе туриста који се нису придржавали упозорења. А на плажама су, и буквално, све пјешчане површине запосједнуте од стране купача, који су прекрили све затоне, увале, чак и каменисте дјелове обале.

Сви они који привређују туристички динар више су него задовољни оваквим стањем. Проблеме који се јављају око смјештаја злоупотребљавају поједини приватници који не поштују ценовник, па за смјештај траже и по сто динара дневно! Штампана је забиљежила случајеве да су се у приватном смјештају издавали кревети за двојицу, па и да су душеци простирали на под не би ли се од оних који траже „мјесто под сунцем“ ушпиарио који динар више.

Угоститељи су веома задовољни што се мало који гост вратио кући због тога што није могао да се смјести у хотелу. Они истичу да би сада — друга је половина јула — могли да продају још неколико стотина (ако не хиљаду и више) лежаја, наравно када би их имали. Драго Јововић, предсједник Туристичког савеза Црне Горе, истакао је да је на Црногорском приморју, па, разумљиво, и на будванској ривијери, продато око 15% више лежаја него што их има. Иако је то „уобичајена пословна политика“, угоститељи су морали боље да процијене овогодишњу посјету и да, на тај начин, избјегну гужве и негодовања. Они који су се преварили у рачуну учинили су знатне напоре да би смјестили „сувишне“ госте, па је и страшим и домаћим туристима понуђен пансион за 30 — 40% јефтиније од уговореног, с тим да се смјесте у конфорним приватним собама, а да се хране у хотелским ресторанима.

Овогодишња најезда „савремених номада“ на нашу ривијеру сигнал је да, након неколико година „мировања“, треба приступити изградњи нових хотела и туристичких насеља, проширењу ауто-кампова и других туристичких објеката.

У слиједећој табели приказујемо попуњеност капацитета на дан 18. јула 1978. године по основним организацијама удруженог рада:

ООУР И МЈЕСТО

1977. (гостију)	1978. УКУПНО	КРЕВЕТА	Страни	Домаћи
„Авала“ — Будва	442	503	510	287
„Авала“ — Бечићи	2350	2505	2720	2202
„Могрен“ — Будва	73	75	94	—
„Словенска плажа“ — Будва	1652	1843	2043	1881
„Палас“ — Петровац	926	946	996	894
„Свети Стефан“	600	556	659	567
„Петровац“	122	108	120	53
УКУПНО:	6165	6536	7142	5884



Едиковац — свиђено састајалиште туриста

ИЗ ООУР „АВАЛА“ — БЕЧИЋИ

НОВИ РЕСТОРАНИ

Гости хотелског комплекса Бечићи више не морају ићи у Будву да би кушали црногорске специјалитете и да би провели вече у угодном амбијенту малих ресторана, ван хотелских здања. У току јула отворена су три атрактивна објекта ванпансионске потрошње са око 300 мјеста у која је ООУР „Авала“ — Бечићи инвестирала близу десет милиона динара.

— На самој плажи отворен је ресторан који ради преко цијелог дана у коме се могу добити сва јела са роштиља, освјежавајућа и алкохолна пића — рекао нам је др Ратко Вукчевић, директор ООУР „Авала“ — Бечићи.

Гост који се купа не мора одлазити у хотел или другдје: на десетак метара од плаже може добити сва јела са роштиља чија је цијена приступачна: у просјеку по тридесет динара порција. Мало даље, у приземљу хотела „Монтенегро“, отворен је експрес ресторан, први у Бечићима. Он је намијењен свим туристима који бораве на овом подручју у домаћој радиности, а до сада нису имали погодног објекта гдје би се хранили. Цијене су врло приступачне: топла готова јела стају тридесет, а риба од 25 до 28 динара. Ту је и трећи ресторан у националном стилу, у саставу хотела „Спленид“. Намијењен је



Комплекс хотела у Бечићима

САСТАНАК ПОВОДОМ „ПРЕКОБРОЈНИХ“

У Будви је 18. јула одржан састанак поводом пребукирања, који је организовало Извршно вијеће СР Црне Горе. Присуствовали су ФАДИЛ ТАИПОВИЋ, члан Извршног вијећа, МАРКО РАДИФКОВИЋ, потпредсједник Привредне коморе, САВО ШЕКАРИЋ, извршни секретар Предсједништва СР Црне Горе, ЗВОНКО ЈАКУПОВИЋ, замјеник генералног секре-

Домаћи гост није угроз

тара ТСЈ, представници „Монтенегротуриста“, Угоститељског предузећа „Бока“ из Херцег-Новог и свих шест приморских општина.

Истакнуто је да је до повећања посјете Јужном Јадрану од стране иностраних гостију дошло, прије свега, због тога што су туристичке земље — Италија, Грчка и Шпанија — и ове сезоне знатно подигле цијене својих услуга. Цијене наших услуга, које већ двије године представљају кочницу боље продаје капацитета, остале су на истом нивоу или су незнатно повезале. Догодило се, међутим, да су у „Монтенегротуристу“, очекујући слабу посјету странаца (већ четири године инострани туристички промет је у опадању), продали више кревета него што су имали, што се, иначе, ради када се очекује слабија посјета. Домаће агенције које су закупиле дио капацитета довеле су своје госте углавном у јулу, када су у великом броју стигли и страници, тако да се створила гужва. Међутим, у „Монтенегротуристу“ су реаговали: смјестили су госте и друге хотеле и врло конфорне собе у домаћој радиности, а потом су обавијестили иностране и домаће агенције да стопирају продају до двадесетог августа. Страни партнери и добар број домаћих агенција су то одмах прихватили и сада је ситуација много повољнија.

Генерални директор „Монтенегротуриста“ Миодраг Мировић је истакао да због пребукирања неће бити већих посљедица ни на иностраном, нити на домаћем тржишту, да је до ове ситуације дошло због објективних, а малим дијелом и због субјективних разлога. У „Монтенегротуристу“, у систему

свидјенице, долази до грешака, јер се неки, па су неки промађи. У овом ра се готово дануран је и штаб који штају „прекобројни“ сви гости буду с — Најкритичнији јула, када нисмо тимо 104 госта, а и 1. августа бити гостију — рекао је руководилац штабиста.

Да се о домаћим гостима не како рачуна так да сада, а и на 1. јула, у хотел „Монтенегротуриста“ бора нат домаћих гост

Смјештен у изванредном парку, познатом као „рај на земљи“ хотел „Милочер“ је и ове сезоне врло привлачна мета „савремених номада“

ИЗ БИЉЕЖНИЦЕ РЕПОРТЕРА

ГОДИНАМА МУ СЕ ТУРИСТИ ВРАЋАЈУ током жарких љетњих мјесеци. Уживају на прекрасној пјешчаној плажи, у зеленилу и тишини. А стижу из свих крајева свих крајева свијета.

Петровац држи необичан туристички рекорд: од свих мјеста на Јужном Јадрану, па и даље, он има највише сталних гостију. Тачније речено, преко 40% туриста долазе из љета у љето, чиме се не могу похвалити многа туристичка мјеста у Европи.

Посјетили смо ових дана петровачке плаже и хотеле и увјерили се у то како се воли овај градић, његово море и његови људи.

У хотелу „Олива“ сусрели смо Дори Андерсон и њену кћерку Инге. Обије су учитељице у Копенхагену и већ пуну деценију, из љета у љето, петровачки су гости.

— Када смо уљето 1968. године први пут закорачили на петровачку плажу, дио срца је остао овдје — прича Дори. — Све је ту пре красно: море, пијесак, околне шуме, острвце Катич... Ипак, посебно су нас одушевили људи: када стигнемо у Петровац, осјећамо се као у нашој четврти у Копенхагену: људи нас зову, машу нам, домаћинце нас позивају на кафу. То нигдје нисмо среле, а путујемо доста и зими. Биле смо у још неким туристичким мјестима у вашој земљи, знатно већим од Петровца, али ту топлину нисмо среле.

— Због превелике љубави према Петровцу одлучили смо да се овдје настанимо — прича Инге. — Купићемо стан у коме ћемо боравити добар дио године. Већ смо се распитивале код надлежних и речено нам је да неће бити проблема око тога.

Волфганг Линке, четрдесетогодишњак из Ротвејла у СР Немачкој, већ пету годину узастопно долази у — Кастел-Ластву. Шармантни власник дискотеке плаћа само поћење, док се у хотелу храни „а ла карт“. То је много скупље, али он хоће да једе што зажели: дневно потроши по стотинак марка.

— Нашао сам хотел гдје нема музике, а који има савршену услугу и још бољу кухињу — прича Волфганг. — Људи су изузетно гостопримљиви и чини ми се да су ме напречац освојили. Кад помислим на Петровац, није ми тешко да сопственим колима, само у јед-

ном правцу, превалим по 2000 километара да бих овдје провео петнаестак дана. Друго мјесто за одмор не бих могао замислити.

Нису само странци заљубљени у Петровац. Мирко Чукић, фотограф из Свилајнца, шест љета је редовни гост. Остаје по двадесетак дана обично с породицом.

— Да будем искрен, одушевили су ме људи — каже Мирко. — Све је овдје лијепо — и природа, и хотели, али људи су најдивнији. Са толико љубави и пажње окружен сам од запослених у хотелу да не-

мам ријечи да то изразим. Тек овдје сам видео да инострани гост уопште није повлашћен.

Срели смо само неке који су годинама гости Петровца. Други — или су били овдје раније или ће тек доћи. А остало их је много које нисмо посјетили, иако су ту годинама.

— Крајем маја овдје се одмарао Хуберт Штахлис, фабрикант из Бобингена у СР Немачкој, који већ дванаест година долази у Петровац. Он је овдје стекао бројне пријатеље које редовно посјећује

и с којима се дописује. Ту је и Џорџ Левис, који је 15 година гост наших хотела. Он долази и два пута годишње — одлази с пријатељима у лов у наштровске планине, на рибане. Оних који долазе по четири, пет година има много. Но, и они ће једног дана бити ветерани. Ми то жарко желимо и чинимо све како би им Петровац остао у што љепшој успомени — рекао нам је Златко Вукелић, шеф продаје у ООУР „Палас“.

С. ГРЕГОВИЋ

Љубав се вјерношћу враћа



Бар „Кастро“ и споменик борцима погинулим у народноослободилачком рату

Шта је са годином квалитета

ПОЗНАТО ЈЕ ДА СМО и 1977. прогласили годином квалитета. У вези тога донесене су многе одлуке, које нажалост, нису све остварене. Ипак, неки резултати су постигнути, нарочито у погледу пружања услуга у хотелским капацитетима.

Морамо одмах констатовати: кајмуналије и трговина су још на почетку сезоне подбациле. Руке по улицама и то у самом центру града никако да се окрепе и ако за то не треба много ни труда ни новца. Служба градске чистоће односи смеће, али оно које је растурено око мјеста гдје се вреће остављају нико не скупља, тако да, поред ружног изгледа, шири и неподношљиви смрад. Шта ће тек бити сада у сезони бостана и другог касног воћа и поврћа?

Улаз на пијаци, једину коју Бу два има, остао је исти, само што су се руке од овогодишњих киша продубиле и прошириле. На пијаци накупци коло воде... Оно мало воћа и поврћа што се на пијаци изнесе има цијену као да је средина зиме, а не љета.

У трговинама, углавном, већ у преподневним сатима нестане хљеба, млијека, јогурта и меса. Увијек се чује уобичајени одговор, који је за нашу трговину постао слоган: ПРОШЛО! Честа несташица хљеба настаје због недостатка воде. Прича се да су у тренутку нестанка воде из пекаре тражили помоћ од комуналаца да им је цистерном добаце, а сви су то одбили. Да ли је то могуће? Самопослуга „Агрокомбината „13. јул“ у Подкошљуну не ради читаву прву половину јула. Врши се доградња и проширење продајног простора. Па зар у јулу?!

Нова, никад нестворена, аутобуска станица служи сада као „у-крас“, а паркинг простор испред ње као спортско-рекреациони центар, гдје се одвијају разни спортови, али зато стара станица ради пуном паром. Додуше прилази нису поправљени, нису, иако је много пута обећано, ни постављена обавјештења о поласку и доласку аутобуса, на путници журе и даље по граду не би ли некако добили информацију.

Плаже су и даље препуне катрана и смоле, тако да купачи морају собом носити разређивач да би очистили мрље! Музика и даље трешти на све стране. Узалуд је донесена одлука о броју децибела који су подношљиви за људско ухо. Кафанске пјевачице, заједно с „електричарима“, надмећу се у неподношљивој какофонiji од Будве до Бечића, држећи се оне: ако није лијепо, бар је јако... И за вријеме одржавања Дана музике у Галерији „Санта Марија“ продира је неподношљива бука, која је „зачињавала“ музику старих мајстора.

И, да не заборавимо још и то — цијене у неким објектима подигнуте су на високи ниво, а порције смањене до — минијатуре. Наравно, има часних изузетака.

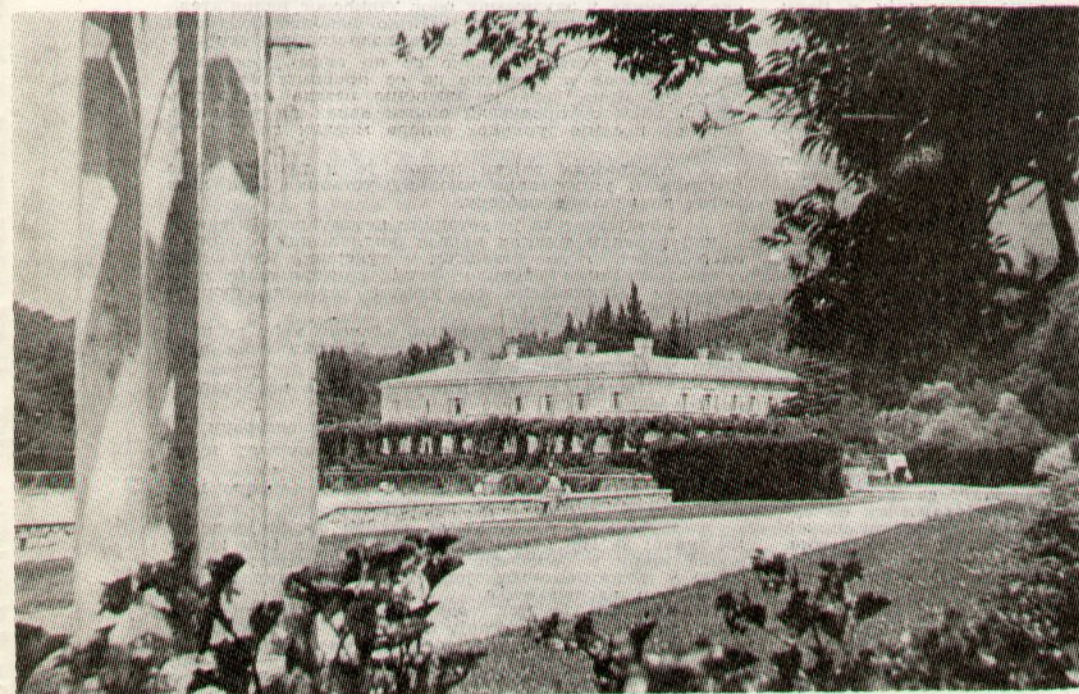
Иван БАЈИЋ

жен

повремено до ради компјутер проблеми могли предузећу дежулоћно — форми-и брине о смјених“ са циљем да јештени.

ји дан био је 15.ogli да прихваочекујемо да ће„вишка“ око 100е Иво Арменко,и за смјештај ту

С. Г.



Чика милиционер

НОВА ШКОЛСКА ЗГРАДА 1. септембра отвара капију и прима у загрљај своје васпитанике да им у новим савременим васпитно-образовним условима омогући чвршће и солидније стицање знања. То је сад извесно. Друштвене потребе за овим савременим расадником знања толико су нарасле да не може бити више одлагања. Но, проблем преласка магистрале остаће још за који мјесец неријешен. А да ли због тога заставити улазак разdragаних ученика у нову школу, да ли дјецу у септембарске дане можемо препустити стижији и савјести возача. Ову чудну дилему размишљао је ових дана на челник ОУР-а друг Јањушевић нудећи нам врло хуман и квалитетан програм. Наиме, у оквиру Савјета за безбједност саобраћаја постоји фонд строго намјенских средстава које је треба правилно и корисно усмјерити. Овим амбициозним, хуманим и смјелим програмом нуде се заиста корисне идеје. Тако, док прелазак преко магистрале не буде трајно ријешен, предлаже се инсталација семафора и увођење сталне дежурне службе саобраћаја која би гарантовала безбједност ученика не само приликом масовног преласка магистрале у доласку и одласку из школе, него и у току читавог дана. Ово је потребно због посебне намјене овог савременог васпитног објекта и његове стварне функције.

Наиме, функција овог васпитно-образовног здања није само прихватање и описмењивање ученика, него треба организовати и створити такве услове да и дјеца и родитељи осјећају истинску потребу за много чешћим контактом са школом у којој треба да нађу свој пуни садржај и љепоту рада у току читавог дана. Ако се тако организује посао, а ко ученици у новој школи нађу свој други дом пун топлине и разумијевања са много смисла у организовању рада и разоноде, жеља и разлога да у њој што дуже бораве биће напретек.

Али то није све. По моћ овог Савјета имаће и шири и трајнији карактер. Из свог фонда набавиће се бицикла, неколика мопеда и двоја кола за бесплатно обучавање ученика према узрасту и програму. Набавиће се сва потребна учила, опрема и друга очигледна средства за успјешно овладавање знањем из области саобраћајне културе. Припремиће се и организовати учешћа ученика на свим општинским и другим такмичењима из области

безбједности саобраћаја.

Према томе, помоћ овог Савјета биће свестрана, а ова два милиционера — саобраћајца имаће хуману и одговорну улогу и чувара и васпитача. У слободном времену они ће са ученицима проводити радносне часове на савадавању знака и вјештина из саобраћаја, мотористике, возње мопеда и аутомобила. По први пут у нашем граду милиционери ће бити ученицима чувари и васпитачи и другови, па ће наши ученици с правом и поносом моћи искено од срца да кажу: „Наш чика милиционер“.

Колико ће оваква сарадња имати васпитног и практично-корисног значаја, лако се да наслутити и пожељимо им пуно успјеха у овом смјелом и хуманом подухвату.

Али још ријеч — двије о премошћавању магистрале

Све се више чују мишљења о грађњи надвожњака. По конфигурацији терена, урбанистичком изгледу и практичности и сигурности прелаза (пењање и силажење преко стеница) сматрамо да надвожњак не би био право рјешење за премошћавање магистрале на најпрометнијој фреквенцији према новој школи. Насупрот овоме, подвожњак би био вишеструко практичнији. Видик над магистралом био би неоштећен, избјегло би се веране дјеце уз надвожњак, а тиме и опасност од евентуалног гурања или пада. По природи своје психе дјеца воле опасности, забране, па би радије и даље претрчавала магистралу и због близине и практичности, а и због „доказивања“, него се пела степеницама надвожњака.

Иако је инвестиција поголема за коначну изградњу подвожњака, сматрамо да његова естетна грађња може доста ублажити овај проблем.

За прву, за нас најважнију етапу довољно би било прокопавање пролаза испод магистрале, санирање подземних вода и освјетљење, а за то средстава има довољно. Остали дио пројектног задатка извршавао би се временом, сходно друштвеним потребама и могућностима. Но, док се све ово издиференцира сигурност пролаза препустићемо нашим савјесним чуварима безбједности саобраћаја. Имамо у њих пуно повјерење.

Свето Радуловић

Кроз стољећа Будве

ПОД ФРАНЦУСКОМ ОКУПАЦИЈОМ

Настојања француске војске под командом маршала Мармона да заузме Боку Которску нису уродила плодом. Заједничком борбом Руса, Црногораца и Бокеља, Французи су одбачени и више пута тучени. Али, и поред војних успјеха и побједа над француском војском, Руси су приморани да с флотом напусте Боку, а Владика Петар I се са Црногорцима повукао у Црну Гору. Половином августа 1807. године француска војска окупирала је Будву.

Французи су настојали да у приморским крајевима смање утицај Црне Горе. Дозазило је до честих пограничних сукоба, упућиване су казнене експедиције, тако да су Французи једном приликом попалили све куће у Брајиницима, уништили све усјеје и похапсили велики број становника. Слично су проишли и Паштровићи који су се бунили против Француза који им нису признали повластице из „царственика“.

Слом Наполеонове армије у Русији и порази у бици код Лајпцига, 1813. године, били су знак за ослобађање ових крајева од Француза. Владика Петар I упутио је проглас црногорском народу у коме га позива на борбу. Црногорска војска је 9. септембра 1813. кренула у правцу Будве. У граду је владало тешко стање, јер су се Побори, Маини и Брајини спремали да нападну Будву и да се расправе с ондашњим представницима цивилне власти, која је сарађивала с Французима. Црногорска војска је 23. септембра 1813. ослободила Будву, а сљедећег дана је Петар I с војском продужио у правцу Котора са циљем да ослободи читаву Боку.

На иницијативу Петра I, у Добрути је 28. октобра 1813. сазвана скупштина представника свих општина Боке Которске и Црногораца. На овом скупу доњијет је акт који гласи: „Двије пограничне провинције, Црна Гора и Бока, закључују се узајамно пред господом Богом да ће бити вјерне и свагда и у свакоме случају и догађају остати уједино састављене“. Овај акт у име Црне Горе потписали су Петар I и гувернадур Вуко Радоњић, а у име Боке представници свих бокељских општина, међу њима и представници Будве, Побора, Маина, Брајина и Паштровића.

Опште огорчење наступило је када је стигла одлука руског цара Александра I у којој се захтијева да Црногорци уступе Боку аустријским трупама. Оваква одлука имала је далекосежне последице за даљи развој овога краја, јер је након тога успједила тешка стогодишња аустријска окупација. Узалудан је био покушај Паштровића, Побора, Брајина и Маина да спријече долазак аустријске војске у ове крајеве, тако да су јуна 1814. Будва и околне општине окупирале од аустријске војске.

МАСОВНО УЧЕШЋЕ У БОКЕЉСКОМ УСТАНКУ

Другом аустријском окупацијом ових крајева настављена је политика угњетавања и одржавања. Укинута су самоуправна права општина, спречаван је развој културе и просвете, забрањивана употреба српско-хрватског језика.

Осјећајући несигурност, ових посједа, Аустријанци су приступили изградњи читавог ланца утврђења дуж црногорске границе и успоставили своје гарнизоне у многим мјестима. Нарочито им је сметало црногорско власништво над манастирима Стањевић и Подострог, преко којих је, у доба Петра I и Петра II, одржавана веза с Приморјем, ширене ослободилачке тежње и јачање осјећања јединства са Црном Гором.

Револуционарна 1848. година уздрмала је основне аустријске империје. Народне масе свих националности устале су да збаце хабзбуршку монархију. Том покрету придружио се и народ овога краја. Под покровитељством Петра II представници бокељских општина одржали су у Црчању 13. јуна 1848. скупштину, и том приликом изгласали резолуцију која јасно изражава југословенску мисао и тежњу за уједињењем свих наших народа што су чамили под туђинском окупацијом. Резолуцију су потписали и представници Будве, Побора, Маина, Брајина и Паштровића. Али је, уз помоћ Русеи, Хабзбуршка монархија тада спашена, а револуционарно време уташено. Аустрија је 1868. усвојила нови закон о општој војној обавези, којим је обавезала и Боку Которску.

Оваква одлука изазвала је огорчење и спремност народа да се супротставе његовом извршењу. Дивљење изазива одлучност Кривошија, Грбана, Побора, Маина и Брајина. Устанак је припреман у највећој тајности. Грбани, Побори, Маини и Брајини одржали су заједнички састанак у манастиру Подластиви и закључили се да ће се заједнички борити против Аустрије и да неће дозволити да њихови синови иду у аустријску војску. Сачињен је план устанка и напада на аустријска утврђења. Побори су смјелним препадом изненадили Аустријанце, пробили се у тврђаву и послје борбе прса у прса заузели манастир Стањевиће који је био претворен у тврђаву. Поборске устанике у заузимању овог утврђеног непријатељског упоришта предводио је Нико Ваконов Зећ, који је и постављен за команданта новоосвојене тврђаве.

Одјек устанка ширио се по свим југословенским земљама и пријетило да се прошири на друга подручја. Црна Гора је званично остала неутрална. Аустријанци су предузели општи напад на устанике, који су послје јуначког отпора морали да напусте села.

Аустријска војска палила је и рушила куће и цркве и уништавала имовину устаника, али није могла да извојује побједу.

Увидјевши да је устанике немогуће побиједити, и под утиском тешких пораза доживљених у војним операцијама, новопостављени гувернер Далмације, генерал-пуковник Гаврило Родич приступио је преговорима. Прихваћени су услови устаника формулисани у четири тачке:

— Закон о општој војној обавези неће се примјењивати у Боки Которској, те Бокељи неће служити у аустријској војсци,

— Бокељи и даље имају право да носе народно оружје,

— Сви учесници устанка биће амнестирани,

— Аустрија је дужна да плати одштету и да поново сазида поплаћене куће и цркве

Споразум о миру потписан је 11. јануара 1870. у Кнезлазу у Доњим Кривошијама.

Побједа у устанку 1869. године имала је велики значај за све наше поробљене народе. Она им је улила вјеру у сопствене снаге, подигла националну свјест и патриотизам, још више распалила антиаустријско расположење.

Аустрија је 1882. године поново ријешила да регрутује мушкарце у своју војску, па је опет дошло до оружане борбе. Окупатор је тог пута војном снагом угушио устанак. Највише су страдали Побори. Села су опљачкана и поплаћена, а један број становника морао је да прбјегне у Црну Гору.

Душан Дулетић

У почетку своје владавине Млечани су се ослањали на градско племство, штитили његове привилегије и појачавали антагонизам између града и села. У прилог овога ишла је и политика досељавања романског живља и италијанизације Будве. Становништво Побора, Маина, Брајина и Паштровића високо је гатило национална осјећања и у потпуности сачувало основна национална обиљежја, у првом реду, језик и обичаје. Упркос вишевековне туђинске окупације, то су остала чисто српска и црногорска племена. Њихова је заслуга што ни у Будви није успјела млетачка политика националног одрођавања, пошто је највећи прилици становништва долазио из ових племена.

Под ударцима турске најезде, нестали су и посљедњи остаци српске државе. Повлачећи се испред Турака, народ се склањао у брдовите и шумовите крајеве ловњенског масива, па је и престоница Зете пренесена на Цетиње. Али, ни Црна Гора није више имала снаге да се супротстави Турцима, а у XV вијеку престаје њена самосталност. Маини, Побори и Брајини, као интегрални дио Црне Горе, подпадају под Турке.

МЛЕТАЧКИ ПОСЈЕД

Заузимањем Грбља од стране Турака, 1496. године, прекинуте су копнене везе између Будве и Котора, и Будва, заједно с Паштровићима, постаје изолован млетачки посјед. У почетку своје владавине млетачке власти нису дирале у самоуправна права града, али током времена дошло је до укидања самоуправе у Будви. Млечани су настојали да је изолују од њеног залеђа и често су ограничавали трговину са Црном Гором. У најтежим тренуцима забрањивали су Будванцима да продају Црногорцима со и друге артикле, а да набављају од њих сточне производе и другу прехрамбену робу. Главна трговина обављала се морским саобраћајем.

У млетачко-турским ратовима, вођеним у XVI и XVII вијеку, Будва је била поприште тешких окршаја, па је 1571. године заузета од стране Турака. Послије побједе млетачке флоте у великој поморској бици код Лепанга, Млечани су годину дана касније, успјели да поврате Будву.

Дугогодишња непријатељства између Млетачке Републике и Турске пекинула су потписивањем Пожаревачког мира 1718. године. Према његовим одредбама, Млечани су проширили своје посједе, а након тога Побори, Маини и Брајини подпадају под њихову управу. Црквена власт у овим крајевима и даље је остала у надлежност црногорских владика. Манастири Стањевић и Подострог играли су важну улогу у повезивању Црне Горе с Приморјем.

Најважнији догађај који се у овоме крају одиграо у другој половини XVIII вијека јесте појава Шћепана Малог у Маинама, што је довело до побуне Маина, Побора и Брајина, против Млетачке Републике. Ова племена су се одметнула и нису више признавала млетачку власт. Млечани су се бојали да се побуна не прошири и на друге крајеве под њиховом влашћу, па су искористили напад Турака на Црну Гору да би силом угушили побуну у поменим племенима — знали су да их Црногорци у таквој ситуацији не могу помоћи.

Напавши се у таквој ситуацији, побуњена племена су изразила покорност Млетачкој Републици, само да би избјегла одмазду. Млечани то нису прихватили, већ су у октобру 1786. припремили казнену експедицију. Голоуруко становништво се разбјежало и Млечани су заузели сва села. Мањи отпор пружили су само Брајини. Сва села су опљачкана и спаљена, а није поштеђен ни манастир Стањевић. На превару су похватали и затворили одрасло мушко становништво. На десет година робље осудили су 23 а као такоће задржали 31 лице. Шесторицу руководиоца побуне Млечани нису ухватили. Расписали су уцјену за њих и осудили их на смрт.

СЛОМ МЛЕТАЧКЕ РЕПУБЛИКЕ

Наполеон је срушио Млетачку Републику у мају 1797. године. Њеним падом престала је млетачка власт у Будви, Поборима, Маинама, Брајиницима и Паштровићима и наступио краћи период безвлашћа. Ова племена су захтијевала да сама бирају господара. Тако је у Боки Которској дошло до формирања трију странака: једна је тражила јединство са Црном Гором, друга је била за Аустрију, а трећа за новоформирану владу млетачке демократије. Најјача странка била је за јединство са Црном Гором и за владу Петра I. Њу је подржавало сеоско становништво које је било у већини. Градско племство и католички клер били су за Аустрију, а далеко мањи број грађана подржавао је нову владу млетачке демократије. Владика Петар I одзвао се позиву и са Црногорцима дошао у Боку Которску да би успоставио ред и мир.

Аустријска војска, под командом генерала Рукавине, спрема се да окупирала Далмацију и Боку Которску и успостави своју власт у бившим млетачким провинцијама. Послије доласка аустријског генерала у Далмацију представници неких бокељских општина тајно су му упутили представнике. Будванско племство је, у име општине, без знања и одобрења народа, послало посланика у Задар и овластило генерала Будви да преда Будву Аустрији, под условом да се сачувају повластице које је град уживао у прошлости. Побори, Маини, Брајини и Паштровићи, као и један број Будвана, били су одлучни за јединство са Црном Гором, па је дошло до сукоба. Под притиском народа поништен је акт предаје Будве Аустрији и усвојен предлог да се владика Петар I прими за покровитеља и управљача Будве.

Ослобођена Будва налазила се под управом црногорског владике до 28. августа 1797. године. Поменим датума генерал Рукавина кренуо је с војском према Будви и заузео је без борбе. То је била прва аустријска окупација овог града. Након предаје Будве и Паштровића Аустрији Петар I се повукао у Стањевиће и ту борио дуже времена.

Аустријанци су настојали да укину самоуправна права и наметну своју власт и у околним општинама, што је изазвало противљење народа и довело до оружане борбе.

Послије Наполеонове побједе над уједињеним снагама Русије и Аустрије, Француска је 1805. године добила право на Далмацију и Боку. По заузимању Дубровника, Французи захтијевали да им аустријска војска преда Боку Которску. Бокељи су се супротставили доласку Француза и затражили помоћ од Црногораца. Петар I, прихватајући његов позив, позвао је у помоћ руску флоту која се налазила код Крфа. Дана 28. фебруара 1806. дио руске флоте дошао је у Боку, тако да тада у Котору први пут долази до сусрета Црногораца, Бокеља и Руса. Аустријанци су били приморани да власт у овим крајевима предају Црногорцима и Русима.

На беденима Будве се уз црногорску вилу и руску заставу, што је дочекано с неописивим одушевљењем. Више од 17 мјесеци налазила се Будва под руском и црногорском управом. Руси су нису мијењали у њихову самоуправу.

ЗА МЛАДЕ * О МЛАДИМА * МЛАДИ О СЕБИ

УЗ 85-ГОДИШЊИЦУ РОЂЕЊА МИРОСЛАВА КРЛЕЖЕ

Књижевник изузетне стваралачке снаге



Мирослав Крлежа — као га је „видио“ Пјер Крижанић

РОЂЕН ПРИЈЕ 85 ГОДИНА у Загребу, где је завршио нижу гимназију, Мирослав Крлежа је наставио школовање у Војном училишту у Печују, а затим у Војничкој академији у Будимпешти. Лишен официр-

ског чина, због бјекства у Србију и намјере да се као добровољац јави у српску војску, за вријеме првог свјетског рата служио је као војник у Галицији, на Карпатима и у Загребу.

Прве радове штампао је 1911. године у „Књижевним новостима“, „Савременику“ и „Хрватском покрету“. Сарађивао је и у социјалистички оријентисаној „Слободи“ у којој му аустроугарска цензура зорањује многе радове. Са Аугустом Цесарцем покренуо је 1919. часопис „Пламен“. Улази у књижевност поезијом, критиком и полемиком. Уређивао је часописе „Књижевна република“ (1923–1927), „Данас“ (1934) и „Пеца“ (1939–1940).

Писао је ангажовано — побуњено, антиратно, са оштрим протестима против тадашњег друштвеног стања и зрачењем револуционарног духа. Његова драма „Галиција“ забрањена је на један сат прије премијере 30. децембра 1920. године! Двије године касније изведена је у Хрватском народном казалишту у Загребу драма „Голгота“, затим, каснијих година, „Вучјак“, „У агонији“, „Господа Глембајеви“, „Леда“ и „Артеј“, док је драма „У логору“ доживјела премијеру у Осijekу.

Књижевни опус Мирослава Крлеже обухвата све врсте уметничког стварања и представља читаву епо-

ху у развоју југословенске књижевности. Објавио је поему „Пан“ и „Три симфоније“ (1917), три збирке pjesама, „Хрватску рапсодију“, „Лирика“ (1919), прозу „Три кавалира гопошце Миланије“ (1920), збирке новела „Хрватски бог Марс“ (1921), „Вражји оток“ (1924), први путопис „Излет у Русију“ (1926), есеје и студије „Есеји I“ (1932), „Европа данас“ (1935), „Десет крвавих година“ (1937), „Ериг si muove“ (1938), „Књижа студија и путописа“ (1939), „О смрти сликара Јосипа Рачића“ (1947), романе „Повратак Филипа Латинића“ (1932), „На рубу памети“ (1938), „Банкет у Блитви“ (1938–1939), „Заставе“, књигу полемика и сатира „Мој обрачун с њима“ (1932), збирку кајкавских pjesама „Баладе Петрице Керемичуха“ (1936). И да не набрајамо више: Крлежин књижевни опус садржи 36 књига.

За Мирослава Крлежу би се, без бојазни од претјеривања, могло поновити исто оно што је он рекао за Хајнриха Клајста — да носи у себи све елементе великог, несавадног, рођеног књижевног талента. Његову књигу есеја, прећутала је своје време сва домаћа критика, јер је била опасна за успавану нашу и европску савјест.

Књижевник изванредне стваралачке снаге и изузетног талента, Крлежа не изневјерава себе ни у једном тренутку и ни у једној од многобројних књижевних области. У исто вријеме, он је писац ванредне опште културе, којој много равних примјера нема код нас, па ни у свијету. Широка југословенска оријентација чини га више него многе друге наше писце доиста југословенским: он је и офанзивно југословенски дјеловао у мрачним тренуцима кад је југословенство почело да постаје ма-

ском која је покривала тешке хегемонистичке апетите.

Крлежа је најдубље, са поузданом идејном оријентацијом једног марксисте, скривао читав низ живих суштина старог друштва и старог човјека, у уметничком облику који осваја и убјеђује и који, више од тога, подстиче људе напријед, не изневјеравајући ни у једном тренутку животну и људску истинитост.

У олујним временима

„... У РОМАНУ „ЗАСТАВЕ“ (који је добио Његошеву награду) — наводимо ријечи Велибора Глигорића — „тече бујичаво историја епохе, судбоносно критичке и преломне, година које су непосредно претходиле првом свјетском рату у Хрватској и Србији, вихорио немирних, са жестином духовних ратова и превирања. Повјесница коју пишу историчари још није ушла дубље критички и освјетљавање те бурне епохе. Крлежа снагом своје видовите уметничке истине, ослобођене митова и култова, ослобађа и историјску истину од научних схема и романтично старомодне, преживјеле литературе и публицистике. Његова истина је дјело поетског узнесења и слободе видика, опште критичке лудности духа који не чини уступке и не оптерећује се варкама и илузијама. И у овом роману Крлежа је досљедни, непомирљиви побуњеник против лажи, хипокризије, конвенционалности и идеализације. Он иступа са истином радикалном, својом, и не дистанцира се од живе стварности и од човјека“.

МОСТ

„... СТАВИЛИ СМО У ЗАДАТАК себи“ — наводимо ријечи из Крлежиног интервјуа „Политици“ 1–3. јануара 1965. године — „да будемо мост у будућност, а добро каже наша народна пословица: желиш ли да те људи гледају — буди мост“.

ШТА ЈЕ ИСТИНА?

„... ИСТИНА ЈЕ СВЕ ОНО“ — рекао је Крлежа у разговору с др Предрагом Матвејевићем — што човјек осјећа да је неупутно изговорити, да је непотпуно изрећи, јер се та изговорена ријеч ни у коме случају не подудара с нашим ситним, себелубивим, тренутачним интересом. То је истина! Истина је, када човјек осјећа потребу да нешто каже што би с гледишта своје личне пробице боље и мудрије и увиђавније било да је прогутало, то је истина.“

ЗАЈЕДНИЧКИ ЈЕЗИК

„... НИЈЕ ВАЖНО У НАШЕМ СЛУЧАЈУ“ — цитирамо извод из интервјуа сарајевском листу „Свијет“ — „да ли је наш језик један или није, да ли су то два или три језика, него то да бисмо, на крају, успјели да последице сто педесет година откријемо данас неки, по могућности више — мање ипак заједнички, социјалистички језик, и да у овој нашој лингвистичкој синаноги створимо неки ред по закону прије свега логике, а затим и, смије ли се тако рећи, интернационалне солидарности.“

ГЛУПОСТ ЈЕ „ГЛУПА“ И У СОЦИЈАЛИЗМУ

„... ЉУДСКА ГЛУПОСТ“ — наводимо текст др Предрага Матвејевића „Разговори с Мирославом Крлежом“, Загреб, 1969. — „остаје једнако глумом и у социјализму. Уосталом, будући да су и социјалистички људи, зар им не треба и признати, уз сва остала права, и оно не глумост...“ Ту је, рекао бих, један од основних неспоразума: кад нападате социјалистичку глумост у најширем смислу те ријечи, набе се увијек оних који ће вам импутирати да нападате сам Социјализам. Тако се јавља једна врста конвулзивне фетицизације социјализма, хипостазе и фантами социјалистичких идеала, што у крајњој црти онемогућује да се сам социјализам конципира као конкретна и жива датост.“

ПОСЉЕДИЦЕ НЕРЕДА...

„... ПИСАТИ“ — цитирамо одломак из увода књиге „Мој обрачун с њима“ — „не значи друго него мислити. Пред у реченицама је последица не реда у мислима, а не ред у мислима је последица не реда у глави, а не ред у глави је последица не реда у човјеку, а не ред у човјеку је последица не реда у средини и у стању те (књижевне) средине. Ако је нешто одлучио да врши књижевну критику, а то значи да хоће из не реда у реченицама, у мислима, у главама, у људима и у књижевним срединама да ствара ред, онда такав субјект не смије бити неуредан ни у реченицама, ни у глави, ни у мислима.“



Успомена са Шумарица

Заједничка екскурзија

Ученици основних школа „Стјепан Митров Љубиша“ и „Мирко Срзентић“, који су успјешно завршили осми разред, посетили су Нови Сад, Београд, Крагујевац, Ниш, Приштину, Дечане, Пећ и још нека мјеста. Они су имали прилике да виде бројне културно-историјске споменике из на-

ше ближе и даље прошлости: Петроварадинску тврђаву — некадашњи „Гибралтар на Дунаву“, Стражилово, Калемегдан, Шумадице, Ђеле-кулу, Споменик косовским јунацима, Високе Дечане, Пећку Патријаршију и друге споменике.

Екскурзија је у потпуности успјела, тим

више што је ово по први пут да наше двије основне школе прилазе заједничкој реализацији програма, што би требало чешће практиковати. Средства за екскурзију прикупљена су од прилога ученика, помоћи школа и једног броја радних организација из Будве.

Бошко Петковић



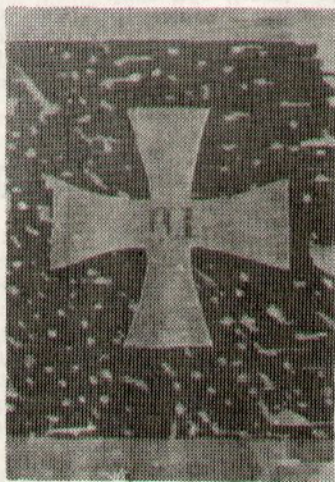
Орден народног хероја

ЦЕТИЊЕ ЈЕ ОДАВНО ушло у културну историју свијета. Годину дана после проналаска Америке оно је имало своју штампарију, а Шекспир и Волтер имали су у минијатурној европској престоници своје читаоце ка да многи крајеви Европе о њима нису били ни чули. У наручју Ловћена, Цетиње је чувало посљедње остатке слободе на Балкану од навале турских и млетачких насилника, па су га велики пјесници зато називали „каменим престолом слободе“.

Ни најтежа времена, ни громови и олује, ни оскудица и прометејски живот кроз историју, овај градић под Ловћеном нису одвојили од књиге и пушке. Пушком је брањена књига, а слова из

Град — херој

штампарије претапана су у метке. Тако је Цетиње у току четиристогодишње борбе против непријатеља носило заставу непокорности, да би у народно-ослободилачкој борби дописало најблиставије странице, па је с правом до било назив град-херој. А напали су га са Истока и са



Вучедолска застава

Запада, али се он није покорио ничијој сили, већ се, попут феникса поново рађао из пепела оних који су сагоривали за његов живот. Тако је Цетиње чувало и очувало своје име.

Са нешто више од десет хиљада становника, град рјетко борбене и културне тра

диције, чува преко три милиона докумената из своје богате историје, око пет стотина хиљада свезака у својим богатим библиотекама — од првих штампаних књига до савремене литературе. У музејима, галеријама и у зрло интересантној архитектури овога града живи прошлост Црне Горе. У Цетињу се чувају древне инкунабуле, старе иконе и умјетничка дјела — почев од Чермака, Валерија, Паје Јовановића, Буковца, Пикаса, Далија, Шагала, Лубарде, Милуновића, Дада и других сликара млађег доба.

Иако је Цетиње град у коме се хомеровски живјело, он је југословенској науци дао око двије хиљаде дјела. Ту је гроб горостасног Његоша, чији Маузолеј на Ловћену сваке године посјети преко стотину хиљада љубитеља пјесништва, град који сваког добронамјерника дочекује широко отвореног срца.

Обгрљено живописним лавњенским масивом, Цетиње отвара нове видике и помало подсећа на бајку. Зато није чудо што су Бернард Шоу и Велс, гледајући са Кука на Боку Которску и са Белведера на Скадарско језеро, били усхићени и одушевљени. А Вук Караџић је на самртном часу зажелио чашу ловћенске воде са Иванових корита...



„Ас“ у Перазића Долу

И ове године без гостију

Хотел „Ас“ у Перазића Долу код Петровца, који треба да буде најлуksузнији угоститељски објекат на Јуж-

ном Јадрану, ни овог љета неће примити госте. Разлог: велелепно здање још није завршено, па ће, уместо туриста, његови посјетиоци бити градитељи.

Радови на изградњи хотела „Ас“ почели су још давно — 1969. године. Инвеститор је био Ауто-мото савез Југославије, а објекат је био намењен гостима с „дубљим џепом“. Но, због познате ситуације у АМСЈ и због ликвидације Грађевинског предузећа „Комфор“, које је било извођач радова, послови су прекинати, па поново настављани. Радови су се тако отезали из године у годину и, наравно, постајали све скупљи. Ипак, хотел је доведен до крова.

Модерни објекат који личи на насукани брод, на самој обали, заједно с вилама које су изграђене у прекрасној шуми изнад Перазића Дола, моћи ће да прими 450 гостију. Имаће све потребне просторије за забаву и разоноду својих гостију. До сада је у његову изградњу инвестирано око 140 милиона динара. Но, АМСЈ се опет нашао пред великим проблемом: како завршити објекат када недостају средства?

И „загонетка“ је последице много састанака ријешена. Првобитно је било ријечи да „Ас“ купи „Монтенегротурист“, али споразум није постигнут. Ипак, купац је нађен — девет радних организација из Београда заједнички су ријешиле да издвоје средства за довршетак хотела који ће постати одмаралиште за њихове раднике. Да би „Ас“ примио прве госте, биће утрошено још око 60 милиона динара.

Радови на овом објекту изводиће се до краја године када би хотел требало да буде способан за пријем првих гостију.

С. Г.

Зубља на Ловћену

ЊЕГОШЕВ САРКОФАГ на Ловћену — парафразирано ријечи Исидоре Секулић из њене књиге посвећене Његошу — није гробље, већ само камен. Јер, Његош је био и остао Прометеј. Зато би ватра требало да пламти и свијетли на Ловћену. Ото је од богова ватру и све ватрено, тај чаровити, љупки, снажни, генијални Раде Томов. Богови су му се светили како се само љубомора свети. Тешко је живио, тешко радио и учио, тешко боловао и умро, Његош. Али је, сав ватрен, искрама мислио и ни сао, искрама говорио, ватром спајао материјално и духовно, објективно и субјективно.

На Ловћену има да букне и да букти зубља: ватра је симбол богова и великих људи... Његош нека буде што је и био, ватра. Нека сваке ноћи од заласка до изласка сунца, у друштву са звијездама, пламти на Ловћену Његошева зубља.



ИЗ БУДВАНСКИХ ГАЛЕРИЈА

Таписерије Еве Гладовић



У галерији „Санта Марија“ одржана је изложба таписерија Еве Гладовић из Цетиња. Догађај је био по много чему интересантан и вриједан пажње. Са деветнаест радова Ева Гладовић се представила као префињен ствараца и показала да познаје савремене захтјеве које таписерија поставља.

Ева Гладовић, то је видљиво, не робује декоративности. Она иде даље још у припреми њене израде, а то посебно чини у њеном стварању и коначном обликовању, при чему до изражаја долази суптилност ствараоца. Слободно се може рећи да овај примјени умјетник ствара свој тип таписерије, и то је њихова посебна вриједност, а Ева Гладовић као ствараца себи обезбјеђује оригиналност.

У овој врсти умјетности која тражи посебан напор и одрицања она још није исказала своје стваралачко умјеће. Наредну изложбу треба очекивати као нови доживљај, који ће, у то смо увјерени, представљати и ново пријатно изненађење.

Д. Н.